

Institutionen för tematisk utbildning och forskning - ITUF
Campus Norrköping

Miljötillsyn och miljörevision

**- samarbetspartners för ett resurseffektivare
tillsynsarbete**

Boel Alenius

Magisteruppsats från Miljövetarprogrammet, 2005



Linköpings universitet

Linköpings universitet, Campus Norrköping, 601 74 Norrköping

**Institution, Avdelning**

Department, Division
Institutionen för tematisk utbildning och forskning,
Miljövetarprogrammet
Department of thematic studies,
Environmental Science Programme

Datum

Date
2005-06-30

Språk

Language

- Svenska/Swedish
 Engelska/English

Rapporttyp

Report category

- Licentiatavhandling
 Examensarbete
 AB-uppsats
 C-uppsats
 D-uppsats
 Övrig rapport

ISBN

ISBN LIU-ITUF/MV-D--05/07--SE

ISSN**Serietitel och serienummer**

Title of series, numbering

Handledare

Tutor
Olof Hjelm

URL för elektronisk version

<http://www.ep.liu.se/exjobb/ituf/>

Titel

Miljötillsyn och miljörevision – samarbetspartners för ett resurseffektivare tillsynsarbete

Title

Environmental Inspection and Enforcement & Environmental Auditing – Co-operators for a Resource Effective Inspection and Enforcement Work

Författare

Author
Boel Alenius

Sammanfattning

Abstract

Förhoppningar har sedan flera år tillbaka funnits både från miljöcertifierade företags och certifieringsorganens sida att ett certifierat miljöledningssystem skulle ge skäl till lätnader i den operativa tillsynen. Det finns även en resursbrist hos tillsynsmyndigheterna så att tillsynspersonerna inte har möjlighet att utföra tillsyn i den omfattning man önskar. Det har under senare år vuxit fram frivilliga åtaganden inom miljöarbetet. Miljöledningssystem är ett av dem. För att kontrollera miljöledningssystemens funktion revideras dessa periodiskt återkommande av certifieringsorganen. Revisionerna skulle kunna utgöra ett komplement till tillsynsmyndigheternas tillsyn. Ett resurseffektivare tillsynsarbete skulle kunna nås om det då gick att frigöra resurser hos tillsynsmyndigheterna genom att införa lätnader i tillsynen vid miljöcertifierade företag. Vilket skulle kunna ge tillsynsmyndigheterna en möjlighet att lägga sina resurser där det bäst behövs.

Syftet med denna studie är att öka kunskaperna om och hur miljörevision och miljötillsyn kan samverka för ett resurseffektivare tillsynsarbete. Detta har undersökts genom kvalitativa halvstrukturerade intervjuer med tillsynspersoner, revisorer och miljöansvariga personer.

Studien visade på att det finns möjligheter till ett resurseffektivare tillsynsarbete eftersom de teoretiska skillnaderna mellan den operativa tillsynen och underhållsrevisionen är få och små. Denna studie visar även att det finns förutsättningar i praktiken för att den operativa tillsynen och underhållsrevisionen ska kunna samverka till ett resurseffektivare tillsynsarbete samt att det finns skäl till lätnader i tillsynen hos miljöcertifierade företag.

Nyckelord

Keywords

Miljötillsyn, Miljörevision, Miljöledningssystem, MLS

Förord

Jag vill tacka intervjupersonerna i min studie, utan Er insats hade det inte varit möjligt för mig att skriva min uppsats, tack även för Ert uppriktiga intresse för mina frågor. Ett stort tack går också till min handledare Olof Hjelm för råd och dåd under hela uppsatsprocessen. Tackar gör jag också mina studiekamrater Peter Hederberg och Tina Plejert för många intressanta diskussioner under uppsatsskrivandet. Min man Per och mina söner Stefan och Alexander ska också ha ett stort tack för att Ni har stöttat mig under hela min studietid och speciellt under våren när jag har skrivit min uppsats.

Sammanfattning

Förhoppningar har sedan flera år tillbaka funnits både från miljöcertifierade företags och certifieringsorganens sida att ett certifierat miljöledningssystem skulle ge skäl till lättnader i den operativa tillsynen. Det finns även en resursbrist hos tillsynsmyndigheterna så att tillsynspersonerna inte har möjlighet att utföra tillsyn i den omfattning man önskar. Det har under senare år vuxit fram frivilliga åtaganden inom miljöarbetet. Miljöledningssystem är ett av dem. För att kontrollera miljöledningssystemens funktion revideras dessa periodiskt återkommande av certifieringsorganen. Revisionerna skulle kunna utgöra ett komplement till tillsynsmyndigheternas tillsyn. Ett resurseffektivare tillsynsarbete skulle kunna nås om det då gick att frigöra resurser hos tillsynsmyndigheterna genom att införa lättnader i tillsynen vid miljöcertifierade företag. Vilket skulle kunna ge tillsynsmyndigheterna en möjlighet att lägga sina resurser där det bäst behövs.

Syftet med denna studie är att öka kunskaperna om och hur miljörevision och miljötillsyn kan samverka för ett resurseffektivare tillsynsarbete. Detta har undersökts genom kvalitativa halvstrukturerade intervjuer med tillsynspersoner, revisorer och miljöansvariga personer.

Studien visade på att det finns möjligheter till ett resurseffektivare tillsynsarbete eftersom de teoretiska skillnaderna mellan den operativa tillsynen och underhållsrevisionen är få och små. Denna studie visar även att det finns förutsättningar i praktiken för att den operativa tillsynen och underhållsrevisionen ska kunna samverka till ett resurseffektivare tillsynsarbete samt att det finns skäl till lättnader i tillsynen hos miljöcertifierade företag.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	5
1.1	Syfte	6
2	Miljöledningssystem och miljötillsyn	8
2.1	Miljöledningssystem	8
2.1.1	Miljörevision	9
2.2	Miljötillsyn	10
2.2.1	Operativ tillsyn	10
2.2.2	Egenkontroll	10
2.2.3	Periodisk besiktning	10
2.2.4	Inspektion	10
2.2.5	Systemtillsyn	11
2.2.6	Tillsyn över verksamheter med miljöledningssystem	11
3	Metod	13
3.1	Arbetsgång	13
3.2	Intervjuerna	13
3.3	Analysen av intervjuerna.....	14
4	Resultat	15
4.1	En jämförelse av den teoretiska bilden av tillsyn och revision samt egenkontroll ..	15
4.2	Revision i praktiken, ur revisorernas perspektiv	16
4.3	Tillsyn i praktiken, ur tillsynspersonernas perspektiv.....	17
4.4	Revision i praktiken, ur de miljöansvariga personerna perspektiv	18
4.5	Tillsyn i praktiken, ur de miljöansvariga personerna perspektiv	18
4.6	Vad underhållsrevision och operativ tillsyn tillför varandra redan idag.....	18
4.7	Förutsättningar och möjligheter för en ökad praktisk samverkan mellan operativ tillsyn och underhållsrevision.....	19
4.8	Finns det skäl till att miljöcertifierade företag ska få lättnader i tillsynen?	20
5	Avslutande diskussion	21
6	Referenser	24
7	Bilaga	25
7.1	Intervjumall Företag	25
7.2	Intervjumall Tillsyn.....	26
7.3	Intervjumall Revisor.....	27

1 Bakgrund

Lagstiftningen har inom miljöområdet blivit allt mer krävande från 1980-talet och fram till nu. 1999 skärptes lagstiftningen ytterligare då miljöbalken trädde i kraft. Miljötillsyn är den tillsyn som utförs av statliga och kommunala tillsynsmyndigheter och som har som uppgift att se till att miljöbalken efterlevs. Miljötillsynen delas upp i två kategorier: operativ tillsyn och tillsynsvägledning. Den operativa tillsynen utförs av tillsynsmyndigheterna genom bland annat inspektioner eller systemtillsyn. Tillsynsmyndigheterna har dock knappa resurser till att utföra tillsynen vilket har påtalats i Naturvårdsverkets två rapporter 5209 och 5363. I rapporten 5209, *Förutsättningar för den operativa tillsynen enligt miljöbalken* konstaterar man att ”De operativa tillsynsmyndigheterna, såväl kommunala nämnder som länsstyrelser, har redovisat ett stort resursunderskott” (Naturvårdsverket, 2002). Detta gäller fortfarande då Naturvårdsverket i rapporten 5263, *Metoder i kommunal och regional tillsyn – En inventering* konstaterar att ”inspektörerna är få och alla objekt hinner kanske inte tillses i den omfattningen som önskas” (Naturvårdsverket, 2004).

För att möta de ökade kraven från lagstiftning och intressenter har det under senare år vuxit fram frivilliga åtaganden i miljöarbetet. Ett av dem är miljöledningssystem vilket är ett verktyg som hjälper företaget att strukturera upp sitt miljöarbete (TEM, 2001). Miljöledningssystem är ett ledningssystem som bygger på Plan - Do - Check - Act - cykeln där företaget får hjälp att planera, utföra, kontrollera och agera i sitt miljöarbete. Miljöledningsstandarden innefattar vissa kravmoment som företaget måste uppfylla för att erhålla ett certifikat och för att behålla det (Ammenberg, 2004). Miljöledningssystemen certifieras i Sverige av certifieringsorgan som är ackrediterade av SWEDAC (Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll). SWEDAC är en statlig myndighet som på regeringens uppdrag bedömer och utövar tillsyn på certifieringsorganen. Dessa certifieringsorgan certifierar inte bara miljöledningssystemen utan reviderar också periodiskt återkommande de certifierade miljöledningssystemen för att kontrollera att miljöledningssystemet uppfyller standardkraven även efter certifieringen (Almgren och Brorson, 2003). Dessa miljöledningssystem har varit föremål för omfattande forskning där det har framkommit att det är svårt att mäta en absolut miljöprestanda och det finns heller inget krav på vilken nivå denna miljöprestanda ska nå. Men det har även framkommit i ett flertal internationella studier att lagefterlevnaden har förbättrats hos företag med certifierade miljöledningssystem (Ammenberg, 2003; Dasgupta m.fl., 1999; Kwon m. fl., 2002 och Wilson och William, 1998). I USA har den amerikanska motsvarigheten till vårt Naturvårdsverk, Environmental Protection Agency (EPA) och andra statliga miljömyndigheter, sedan 1998 använt sig av miljöledningssystem enligt ISO 14001 med gott resultat för att komma till rätta med företag som inte följer miljölagarna. Man har ålagt de berörda företagen att implementera ett miljöledningssystem som EPA sedan kontrollerat och godkänt. Man har däremot inte använt sig av någon tredjeparts revision av miljöledningssystemen (Grosskopf och Mutnan, 2002; Wilson och William, 1998). Grosskopf och Mutnan menar i sin artikel att även om EPA nu ser nytta med miljöledningssystem finns det fortfarande medarbetare på EPA som är tveksamma till miljöledningssystem då speciellt till ISO 14001. Men författarna anser att det är på grund av missförstånd och brist på kunskap samt erfarenhet av standarden (Grosskopf och Mutnan, 2002).

Det har också sedan flera år tillbaka funnits förhoppningar från de miljöcertifierade företagens sida att certifierade miljöledningssystem skulle ge dem lättnader i tillsynen. Från certifieringsorganens sida har samma förhoppning funnits (Naturvårdsverket, 1999). För att

möta dessa förhoppningar granskade Riksrevisionsverkets (RRV) 2001 kontrollen som SWEDAC gör på certifieringsorganen. RRV:s granskning visade på att de certifierade miljöledningssystemen är mycket olika beroende på att företag kan göra olika avgränsningar av vilka funktioner som ska ingå i miljöledningssystemet. RRV kom också fram till att företaget kan styra förbättringsarbetet genom att förändra eller ta bort miljömål utan påverkan på certifikatet. Vidare såg RRV att det är stora skillnader i praktiken mellan certifieringsorganen både vad det gäller på vilka grunder de sätter avvikelser vid revisioner och att det beroende på utbildnings- och yrkesbakgrund hos revisorerna kontrolleras olika saker. Dessutom visade RRV:s granskning att certifiering och periodiskt återkommande revisioner inte kontrollerade företagets faktiska miljöresultat på grund av att det är en systemkontroll som certifieringsorganen utför (RRV, 2001).

Även Miljöbalkskommitténs utredning *Miljöbalken under utveckling – Ett principbetänkande* i form av en SOU som kom 2002 sökte svar på förhoppningarna om lättnader i tillsynen. För att få svar på frågorna undersökte man tillsynen vid företag med miljöledningssystem och man inhämtade synpunkter om ämnet från aktörer på området. De grupper av aktörer som ingick i utredningen var centrala myndigheter, tillsynsmyndigheter, verksamhetsutövare och certifieringsorgan. Miljöbalkskommittén kom fram till bland annat att miljöledningssystem i form av ISO 14001 och EMAS visserligen ger positiva effekter på företagens miljöarbete men att man även kan nå detta genom andra metoder. Det fanns också förhoppningar att det på längre sikt kan ge en minskad miljöpåverkan genom införande av miljöledningssystem. Man kom också fram till att insatserna från tillsynsmyndigheterna inte minskade utan ökade vid företag med miljöledningssystem men att det vartefter systemen mognar bör tillsynsmyndigheterna kunna dra ned på insatserna. Man såg då att det ännu inte fanns något skäl till att minska tillsynsavgifterna (SOU, 2002:50).

Det kan finnas förutsättningar för lättnader i tillsynen vid miljöcertifierade företag då dessa revideras återkommande av certifieringsorganen. Revisionerna skulle kunna utgöra ett komplement till tillsynsmyndigheternas tillsyn. I boken *Leaders & Laggards* visar författarna Gunningham och Sinclair att den traditionella tillsynen av företag har begränsningar vad det gäller möjligheten att kontrollera alla företag så ofta som det behövs för att upprätthålla en god moral och lagefterlevnad hos dessa (Gunningham och Sinclair, 2002). Därför bör tillsynen enligt Gunningham och Sinclair kompletteras med miljöledningssystem och tredjepartsrevisioner för att förbättra företagens miljöprestanda. Ett resurseffektivare tillsynsarbete skulle kunna nås om det då gick att frigöra resurser hos tillsynsmyndigheterna genom att införa lättnader i tillsynen vid miljöcertifierade företag. Vilket skulle kunna ge tillsynsmyndigheterna en möjlighet att lägga sina resurser där det bäst behövs.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att öka kunskaperna om och hur miljörevision och miljötillsyn kan samverka för ett resurseffektivare tillsynsarbete. Med resurseffektivare miljötillsyn, avses i denna uppsats en tillsyn hos miljöcertifierade företag som kräver mindre arbetsinsatser hos tillsynsmyndigheten. Detta skulle i sin tur leda till att dessa frigjorda resurser skulle kunna läggas på andra icke miljöcertifierade företag.

För att fylla syftet behöver man få svar på frågor kring skillnader och likheter mellan miljörevision och miljötillsyn på det teoretiska planet. Av intresse är de olika aktiviteternas syften, omfattning och sanktionsmöjligheter. Dessutom är det av intresse att studera hur aktörerna från företagen, tillsynsmyndigheten och certifieringsorganen ser på detta i

praktiken. Med miljörevisionen avses i uppsatsen underhållsrevisionen som är den periodiskt återkommande revisionen och som utförs av externa miljörevisorer, detta beskrivs närmare under rubriken 2.2 Miljörevision. Den miljötillsyn som behandlas i uppsatsen är den operativa tillsynen som Länsstyrelsen utövar hos företag med miljöfarlig verksamhet, vilket beskrivs närmare under rubriken 2.3 Miljötillsyn. De företag som studeras i uppsatsen är certifierade enligt ISO 14001.

För att kunna svara på det övergripande syftet, har det brutits ner till nedanstående frågeställningar:

- Vilka teoretiska förutsättningar finns det för att underhållsrevisionen av certifierade miljöledningssystem kan samverka med tillsynsmyndighetens operativa tillsyn för ett effektivare miljöarbete? Med förutsättningar avses här de olika aktiviteternas grundkrav, syfte, verktyg, önskad påverkan på miljöarbetet och sanktionsmöjligheter.
- Hur ser den praktiska tillämpningen av operativ tillsyn och underhållsrevisionen ut på ett antal företag? Genomförs de enligt den beskrivna teorin?
- Är operativ tillsyn och underhållsrevision jämförbara med varandra i praktiken?
- Vad tillför i praktiken underhållsrevision och operativ tillsyn varandra redan idag?
- Vad finns det för förutsättningar och möjligheter för en ökad praktisk samverkan?

2 Miljöledningssystem och miljötillsyn

I detta kapitel presenteras miljöledningssystem, miljörevision och miljötillsyn.

2.1 Miljöledningssystem

Miljöledningssystem är ett frivilligt ledningssystem som hjälper företag och organisationer att organisera sitt miljöarbete. Det två i dag vanligast förekommande miljöledningssystemen är ISO 14001 och EMAS. ISO 14001 är en internationell standard och EMAS är en frivillig EU-förordning (Ammenberg, 2004). Eftersom EMAS har uteslutits ur denna studie kommer endast ISO 14001 att beskrivas närmare. Nedan följer en kort beskrivning av ISO 14001.

ISO 14001 är som tidigare sagts en internationell standard som innehåller vissa skallkrav som av företaget måste uppfyllas för att företaget ska kunna certifieras och för att få behålla certifikatet. ”*Syftet med standarden är att hjälpa organisationer med utveckling av ett effektivt miljöledningssystem som kan integreras med andra ledningskrav för att underlätta uppnåelsen av miljömål och ekonomiska mål*” (ISO 14001:1996). Miljöledningssystemet enligt ISO 14001 bygger på Plan-Do-Check-Act-cykeln även kallad PDCA-cykeln. Denna cykel kan beskrivas genom de svenska orden *planera, utföra, kontrollera och agera* som finns i det fjärde kapitlet, Krav på miljöledningssystem, i standarden. Det första ordet *planera* kan man likna med ISO 14001-standardens kravelement:

- 4.3 Planering som innehåller: 4.3.1 Miljöaspekter, 4.3.2 Lagar och andra krav, 4.3.3 Övergripande miljömål och detaljerade miljömål, 4.3.4 Miljöledningsprogram.

Det andra ordet *utföra* liknas med:

- 4.4 Införande och drift: 4.4.1 Organisationsstruktur och ansvar, 4.4.2 Utbildning, medvetenhet och kompetens, 4.4.3 Kommunikation, 4.4.4 Dokumentation, 4.4.5 Dokumentstyrning, 4.4.6 Verksamhetsstyrning, 4.4.7 Nödlägesberedskap.

Det tredje ordet *kontrollera* liknas med:

- 4.5 Kontroll och korrigerande åtgärder: 4.5.1 Övervakning och mätning, 4.5.2 Avvikelser, korrigerande och förebyggande åtgärder, 4.5.3 Redovisande dokument, verifikat, 4.5.4 Revision.

Det fjärde och sista ordet *agera* liknas med:

- 4.6 Ledningens genomgång.

Som ett nav i cykeln finns *ständig förbättring* som står för att den certifierade organisationen ständigt ska förbättra sin miljöprestanda. Det finns dock inga krav på att företaget ska uppnå en viss nivå i sin miljöprestanda (Ammenberg, 2004).

Vad det gäller lagkrav står det bland annat i ISO 14001-standardens krav att ”*Högsta ledningen skall upprätta organisationens miljöpolicy och säkerställa att den: ... c) innefattar ett åtagande om att följa tillämplig miljölagstiftning samt föreskrifter och övriga krav som organisationen berörs av;*” (ISO 14001:1996).

För att företaget ska kunna certifieras krävs en certifieringsrevision som utförs av ett av SWEDAC ackrediterat certifieringsorgan. Därefter revideras det certifierade miljöledningssystemet med viss intervall återkommande av certifieringsorganet (Ammenberg, 2004).

2.1.1 Miljörevision

Det finns flera olika typer av miljörevision så som förrevision, certifieringsrevision, uppföljande revisioner, underhållsrevision och internrevision. Samtliga revisioner utom internrevisionen på företag, som är miljöcertifierade, utförs av en extern revisor från ett av SWEDAC ackrediterat certifieringsorgan (Almgren och Brorson, 2003). I den här studien är det underhållsrevisionerna som är i fokus därför kommer endast dessa att beskrivas närmare.

Här följer en redovisning av vilka standardelement som ska kontrolleras enligt Almgren och Brorson under en revision av ett ISO 14001-miljöledningssystem. Det är samma systemelement som kontrolleras vid en certifieringsrevision men vid underhållsrevisionerna kan kontrollen ske genom stickprov av standardelementen. Var tredje år ska en djupare revision av hela miljöledningssystemet utföras (Almgren och Brorson, 2003). De olika standardelementen som ingår i miljörevisionen namnges med ISO 14001-standardens rubriker (ISO 14001:1996).

- 4.1 Allmänt
- 4.2 Miljöpolicy
- 4.3.1 Miljöaspekter
- 4.3.2 Lagar och andra krav
- 4.3.3 Övergripande miljömål och detaljerade miljömål
- 4.3.4 Miljöledningsprogram
- 4.4.1 Organisationsstruktur och ansvar
- 4.4.2 Utbildning, medvetenhet och kompetens
- 4.4.3 Kommunikation
- 4.4.4 Dokumentation av miljöledningssystem
- 4.4.5 Dokumentstyrning
- 4.4.6 Verksamhetsstyrning
- 4.4.7 Nödlägesberedskap
- 4.5.1 Övervakning och mätning
- 4.5.2 Avvikelse, korrigerande och förebyggande åtgärder
- 4.5.3 Redovisande
- 4.5.4 Revision av miljöledningssystem
- 4.6 Ledningens genomgång

Hur går då miljörevisorn tillväga för att kontrollera allt detta? Innan revisionen utförs på plats samlar revisorn in information om organisationen genom att begära in vissa miljörelaterade dokument som till exempel organisationsschema, miljöledningsmanual, miljörapport, tillstånd enligt miljölagstiftningen och tillhörande villkor. Miljörevisorn kan även söka på Internet i offentlig dokumentation och kontakta miljömyndigheter för att samla information. Väl på plats startar miljörevisionen med ett öppningsmöte där de som kommer att delta i revisionen är närvarande. Under öppningsmötet klargörs vilket syfte revisionen har och hur den kommer att utföras. Därefter tar dokumentstudier, intervjuer och inspektion av anläggningen vid. Innan avslutningsmötet utvärderas avvikelser och observationer av revisorn. Den sista revisionsaktiviteten på plats är avslutningsmötet där avvikelser och observationer presenteras och annat som revisionsrapporten kommer att innehålla. Därefter kommer revisionsrapporten att skrivas av revisorn som sedan skickar rapporten till den reviderade organisationen. Revisorn följer också upp att avvikelser, som kommit fram under revisionen, har rättats till. Därefter kan revisionen anses avslutad (Almgren och Brorson, 2003).

2.2 Miljötillsyn

Miljötillsyn, som den beskrivs i boken *Miljö rätt* av Ebbesson, utförs av statliga och kommunala myndigheter har till sin uppgift att se till att Miljöbalken och föreskrifter efterlevs (Ebbesson, 2003). Vidare beskriver Ebbesson att miljötillsyn delas upp i två kategorier: operativ tillsyn och tillsynsvägledning. Operativ tillsyn utförs främst av länsstyrelserna och kommunerna direkt mot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som riskerar att påverka miljön eller människors hälsa. Naturvårdsverket ansvarar tillsammans med andra centrala verk och länsstyrelserna för tillsynsvägledningen. Den operativa tillsynen utvärderas, följs upp och samordnas genom tillsynsvägledningen. Dessutom innefattar den stöd till de operativa myndigheterna. Tillsynsmyndigheten är skyldig att anmäla till polis- eller åklagarmyndigheten om en överträdelse sker av miljöbalken eller föreskrifters bestämmelser om det finns en misstanke om brott.

2.2.1 Operativ tillsyn

Den operativa tillsynen består inte bara i att kontrollera att verksamhetsutövare följer sina tillstånd och villkor via inspektioner utan den har även en informerande och rådgivande roll. Detta kan bestå av bland annat utskick, seminarier, kurser och information vid inspektionstillfällen. Den operativa tillsynen kan också delas in i detaljtillsyn och systemtillsyn. Detaljtillsyn är när man med stickprov inriktar tillsynen på detaljer, detta används på verksamheter som har en väl fungerande egenkontroll. Systemtillsyn är när man kontrollerar verksamhetens egenkontroll och förutsättningarna verksamheten har för att ta ansvar för miljöfrågor (Naturvårdsverket, 2003). Till operativ tillsyn som tillsynsmyndigheten utför räknas också granskning av miljörapporter samt granskande och godkännande av kontrollrapporter (www.e.lst.se, 050211).

2.2.2 Egenkontroll

Miljöbalken ställer krav på att verksamhetsutövare eller de som utför en åtgärd som riskerar att påverka miljön eller människors hälsa ska bedriva egenkontroll. Denna är ett sätt för verksamheten att organisera miljöarbetet så att man klarar av att följa miljöbalken (Naturvårdsverket, 2001). Tillsynsmyndigheten är skyldig att kontrollera genom tillsyn att verksamhetsutövaren eller den som utför åtgärd (se ovan) genom sin egenkontroll följer kraven som Miljöbalken ställer genom hänsynsreglerna samt olika domar och beslut ställer på dessa. Det är verksamhetsutövaren eller den som utför åtgärd som ska genom sin egenkontroll bevisa att man följer lagen (Naturvårdsverket, 2001).

2.2.3 Periodisk besiktning

Periodisk besiktning är när en opartisk besiktningsförrättare utför, från miljösynpunkt, en teknisk genomgång och granskning av ett företag eller annan organisation som bedriver miljöfarlig verksamhet. Vilken omfattning den periodiska besiktningen ska ha bör enligt länsstyrelsen fastställas i samråd med tillsynsmyndigheten (www.e.lst.se, 050211).

2.2.4 Inspektion

Enligt Naturvårdsverkets handbok 2001:4 *Operativ tillsyn* bör tillsynsmyndigheten använda sig av inspektioner för att kontrollera att verksamhetens egenkontroll är i sin ordning och i praktiken fungerar samt att den utförs enligt dokumentationen eller som det är redovisat för myndigheten (Naturvårdsverket, 2001).

Det första steget i inspektionsförfarandet tillsynsmyndighetens handläggare bör ta är att bestämma inspektionens syfte. Är det den första inspektionen på en verksamhet är syftet att samla in information för en bedömning mot de olika hänsynsreglerna i miljöbalken. Syftet kan också vara att kontrollera hur verksamhetsutövaren sätter i verket och upprätthåller hänsynsreglernas krav genom sin egenkontroll. Innan inspektionen utförs på plats bör också handläggaren ha informerat sig angående verksamheten aktiviteter, påverkan på miljö, egenkontroll, organisation, fördelning av ansvar, rutiner för dokumentation och miljöledning genom myndighetens egna handlingar. Oftast anmäls inspektionen i förväg men oanmälda inspektioner förekommer när så krävs vid till exempel uppföljning om klagomål, misstanke om brott, uppföljning av krav som ställts tidigare av tillsynsmyndigheten eller för att kontrollera verksamhetens vardagliga aktiviteter (Naturvårdsverket, 2001).

Det andra steget i inspektionsförfarandet är när tillsynsmyndighetens handläggare utför tillsynsbesöket på verksamheten och granskar och noterar brister. Handläggare bör inte falla in i ”konsultrollen” utan i stället göra verksamhetsutövaren aktiv så att denne kommer med förslag på vad som behöver göras för att rätta till upptäckta brister (Naturvårdsverket, 2001).

Tredje och sista steget i inspektionsförfarandet är att handläggaren sammanfattar inspektionen och gärna lämnar en skriftlig sammanfattning. Om det är aktuellt med en uppföljande inspektion bör besked om detta ges och när den kommer att ske (Naturvårdsverket, 2001).

2.2.5 Systemtillsyn

Syftet med systemtillsyn är att hjälpa verksamhetsutövaren att ta ansvar för sitt miljöarbete genom sin egenkontroll. Jämfört med traditionell tillsyn av en verksamhet där det är en handläggare som ensam utför inspektionen bör det vara minst två handläggare som utför systemtillsynsinspektionen. Detta kräver därför mer resurser vid tillsynsbesöket men om man når upp till syftet med systemtillsynen så bör tillsynsmyndighetens resursåtgång minska framöver hos verksamheten då ett bättre miljöarbete främjas (Naturvårdsverket, 2001).

Systemtillsynen går till så att handläggare bokar ett tillsynsbesök i god tid med den högst ansvarige för verksamheten. Därefter informeras verksamheten om inspektionens syfte och upplägg samt vilken dokumentation tillsynsmyndigheten behöver få tillgång till inför tillsynsbesöket. Innan inspektionen utförs på plats bör de handläggare som ska utföra inspektionen informera sig om verksamheten genom att relevant dokumentation läses in. Tillsynsmyndigheten leder inspektionen som genomförs i form av ett sammanträde som kan kompletteras med stickprovskontroller. Inspektionen kan rikta in sig på återkommande problem i stället för att verksamhetens hela miljöarbete granskas. Viktiga delar av inspektionen är att kontrollera om verksamheten utifrån kraven i miljöbalken och olika beslut utför ett förebyggande arbete. Systemtillsynen avslutas med att handläggarna tydliggör vilka brister som upptäcks och hur de ska följas upp samt att en skriftlig rapport med råd, förelägganden eller förbud lämnas till verksamhetsutövaren (Naturvårdsverket, 2001).

2.2.6 Tillsyn över verksamheter med miljöledningssystem

Enligt Naturvårdsverkets handbok 2001:4 bör tillsynsmyndigheten kunna skära ner på tillsynen hos verksamheter som har certifierade miljöledningssystem. Speciellt då för att de certifieras och regelbundet kontrolleras av ackrediterade certifieringsorgan. Men att det inte

går att komma ifrån att man måste bedöma tillsynsbehovet från fall till fall vid dessa verksamheter (Naturvårdsverket, 2001).

De riktlinjer tillsynsmyndigheten bör följa vid tillsyn över verksamheter med miljöledningssystem som Naturvårdsverket ställt upp är att kontrollera följande:

- Är hela verksamheten certifierad?
- Uppfylls miljöbalkens krav på miljö- och hälsoskyddsfrågor?
- Hur väl är miljöledningssystemet inarbetat i verksamhetens organisation?
- Hur hanterar verksamhetsutövaren intern uppföljning av verksamheten och avvikelser?
- Finns rutiner för att miljöbalken följs och för att åtgärda avvikelser kring detta och att förhindra att det händer igen?
- Har verksamheten samma bedömning av miljöaspekter som tillsynsmyndigheten och är egenkontrollen tillräcklig i det avseendet?
- Uppfyller revisioner och andra undersökningar miljöbalkens krav om egenkontroll och att verksamheten lämnar förslag på egenkontrollprogram till tillsynsmyndigheten?
- Uppfylls den omvända bevisbördan det vill säga finns resultat från egenkontrollen dokumenterade?
- Har verksamheten genomgått stora förändringar till exempel ägarbyte, stor omorganisation, drift eller tekniska förändringar?
- Vad har kommit fram vid tidigare tillsynstillfällen?

3 Metod

3.1 Arbetsgång

Uppsatsarbetet började med inläsning av relevant vetenskaplig litteratur och inom områdena miljötillsyn och miljörevision samt Naturvårdsverkets handböcker om operativ tillsyn och egenkontroll. Därefter gjordes en identifiering av vilka aktörer som verkade inom dessa områden. De aktörer som identifierades var tillsynspersoner på en länsstyrelse och miljöansvariga personer på företag med miljöfarlig verksamhet samt miljörevisorer. Tillsynspersonerna ser miljöledningssystemen utifrån tillsynsperspektivet, revisorerna utifrån revisionsperspektivet och de miljöansvariga ser det utifrån företagsperspektivet både vad det gäller tillsyn och revision. För att få information som gick på djupet valdes intervjuer som kvalitativ forskningsmetod. Genom intervjuer kan man som gäst i den verklighet man vill studera samla information om sammanhang och strukturer (Holme och Solvang, 1997). För att välja ut intervjupersoner utgick jag ifrån en lista från en länsstyrelse över de företag som bedriver miljöfarlig verksamhet där de utför operativ tillsyn, därifrån till företagets tillsynspersoner och revisorer. På listan fanns också information om vilken tillsynsperson företagen har. Av dessa valdes tre företag som är ISO 14001-certifierade eftersom studien undersökte tillsyn och revision på företag med certifierade miljöledningssystem. Information om vilka företag som är ISO 14001-certifierade hämtades från Miljöstyrningsrådets hemsida (www.miljostyrning.se, 050218). Därefter skrevs intervjufrågorna som utformades för att kunna jämföra de olika personernas bild av revision och tillsyn i praktiken. När dessa var färdiga kontaktades de tre företagen (se tabell 1) och deras miljöansvariga personer, deras tillsynspersoner samt de externa miljörevisorer som utför den externa miljörevisionen på företagen. Anonymitet valdes för intervjupersonerna och deras respektive arbetsgivare för att värna om deras konfidentialitet då intervjuerna kunde visa sig innehålla känsliga frågor (Kvale, 1997). De tre externa miljörevisorerna benämns: AA, AB och AC, det tre miljöansvariga: BA, BB och BC samt det tre tillsynspersonerna: CA, CB, CC. Revisor AA reviderar miljöledningssystemet på miljöansvarig BA:s företag och tillsynsperson CA utför tillsynen där. Samma gäller för AB, BB, CB och AC, BC, CC. De intervjuer som utfördes och den vetenskapliga litteraturen som jag läst är grunden i min diskussion och mina slutsatser.

Tabell 1. De i studien deltagande företagens beteckning, storlek, klassning enligt Miljöbalken och tillsynsmyndighet.

Företag	Storlek	Klassning enligt Miljöbalken	Tillsynsmyndighet
A	ca 700 anställda	A	Länsstyrelsen
B	ca 10 anställda	B	Länsstyrelsen
C	ca 230 anställda	B	Länsstyrelsen

3.2 Intervjuerna

För att samla information till uppsatsen utfördes halvstrukturerade intervjuer, det vill säga intervjuer med förbestämda intervjufrågor, följdfrågor och öppna svar (Lantz, 1993). Av de totalt nio intervjuerna utfördes två per telefon och sex intervjuer utfördes på intervjupersonernas arbetsrum eller annan enskild lokal samt en intervju som utfördes på ett hotellrum. Intervjuerna utfördes så enskilt som möjligt på egna kontor eller annan lämplig lokal med syftet att det gick att stänga om sig. Detta för att få en så avslappnad och ostörd miljö som möjligt. Samtliga intervjupersoner informerades om att de skulle vara anonyma i studien när de kontaktades första gången. Alla intervjupersonerna kontaktades ytterligare en

gång för att bestämma tid och plats för intervjun. Intervjufrågorna skickades ut via e-post i god tid innan intervjutillfället för att intervjupersonerna skulle kunna förbereda sig så att frågorna kunde besvaras utförligt. För att dokumentera intervjuerna användes bandspelare efter det att intervjupersonen givit sitt godkännande för det. Vid de två telefonintervjuerna användes bandspelare och specialmikrofon avsedd för telefon. Innan intervjun började och bandspelaren sattes på informerades intervjupersonerna ytterligare en gång att de skulle vara anonyma och om det var några frågor eller andra oklarheter angående intervjun. Bandspelaren provades vilket påtalades för intervjupersonerna och när bandspelaren sattes på för intervjun påtalades även det. Vilken betydelse begreppen tillsyn och revision har i studien förklarades för intervjupersonen då det finns olika definitioner på dessa två företeelser.

Intervjupersonerna ombads att besvara intervjufrågorna dels utifrån det specifika företaget, dels företag i allmänhet. Intervjuerna avslutades med en förfrågan om intervjupersonen ville ha en kopia av intervjuutskriften dels för att intervjupersonen skulle få möjlighet att kontrollera vad som skulle användas i studien och dels för att kontrollera att uppgifterna i intervjuutskriften stämde. Fyra av intervjupersonerna kommenterade intervjuutskriften, två miljörevisorer, en miljöansvarig och en tillsynsperson. Kommentarna påverkade dock inte intervjuaterialet angående mitt syfte med studien. Intervjuernas längd varierade från cirka 30 minuter till cirka en timme. Några få kompletterande frågor ställdes till tillsynspersonerna och de miljöansvariga via e-post.

3.3 Analysen av intervjuerna

Intervjuerna transkriberades ord för ord. Under tiden jag skrev ut intervjuerna fick jag möjlighet att följa med en av de intervjuade tillsynspersonerna på ett samrådsmöte på ett företag som inte tillhör studiens företag och en av de intervjuade miljörevisorerna på en kvalitets- och miljörevision. Det hjälpte mig att få en klarare bild av operativ tillsyn och underhållsrevision som hjälp i min analys. Genom transkriberingen skaffade jag mig ett allmänt intryck av intervjun och sedan gick jag närmare in på svaren till de frågorna som jag ansåg gav svar på mina frågeställningar. Jag sökte likheter och skillnaderna i svaren inom de tre grupperna av intervjupersoner och mellan grupperna. Därefter jämfördes svaren om hur tillsyn och revision utförs i praktiken berättat av tillsynsperson respektive revisor och företagens miljöansvariga för att se om beskrivningarna samstämde. Intervjusvaren jämfördes också med hur tillsyn och revision bör utföras det vill säga efter Naturvårdsverkets handböcker *Egenkontroll - en fortlöpande process, 2001:3* och *Operativ tillsyn, 2001:4* och Miljörevision av Almgren och Broson (2003) samt vetenskaplig litteratur inom området tillsyn och revision.

4 Resultat

I detta kapitel redogörs resultaten från jämförelsen av operativ tillsyn och underhållsrevision i ett teoretiskt perspektiv och intervjuerna. I resultatet från intervjuerna presenteras aktörernas uppfattning om hur operativ tillsyn och underhållsrevision utförs i praktiken. Tillsyns- personerna och revisorerna har besvarat frågorna utifrån ett mer allmänt perspektiv än ett företags specifikt perspektiv. De miljöansvariga personerna har besvarat frågorna utifrån deras företags perspektiv.

4.1 En jämförelse av den teoretiska bilden av tillsyn och revision samt egenkontroll

Tillsyn och revision är två olika metoder för kontroll av grundkrav. Dessa grundkrav skiljer sig åt då tillsynen ska kontrollera att företaget uppfyller miljöbalkens krav och revisionen ska kontrollera att det certifierade företaget uppfyller ISO 14001-standardens krav. Ett av standardkraven är dock att företaget åtar sig att följa relevant miljölagstiftning och övriga krav som företaget berörs av. Underhållsrevisionen omfattar endast kontakter i samband med revisionstillfället jämfört med den operativa tillsynen som består av en mer kontinuerlig kontakt genom granskning av miljörapporter, granskning och godkännande av kontrollrapporter, inspektioner och systemtillsyn samt information och rådgivning. Underhållsrevisionen är jämförbar med inspektioner och systemtillsyn. Det som skiljer är att tillsynsmyndigheten inte har möjlighet att kräva att få se företagets revisionsrapporter. Däremot kan revisorn använda sig av rapportering från företaget till tillsynsmyndigheten och vice versa då den är offentlig. Den önskade påverkan på miljöarbetet med tillsynen är ett förebyggande miljöarbete och med revisionen en ständigt förbättrad miljöprestanda. De sanktionsmöjligheter som tillsynen och revisionen har skiljer sig också åt. Om tillsynsmyndighetens representant finner överträdelser av miljöbalken eller föreskrifter samt om det finns en misstanke om brott är den skyldig att anmäla detta till polis- eller åklagar- myndigheten. De sanktionsmöjligheter revisorn har när överträdelser av ISO 14001- standardkrav påträffas är att skriva avvikelser i olika grad av allvarlighet och rekommendera att certifieringsorganet drar in certifikatet. För en enkel schematisk överblick av jämförelsen se Tabell 2 nedan.

Tabell 2. Schematisk jämförelse av operativ tillsyn och underhållsrevision.

	Operativ tillsyn	Underhållsrevision
Grundkrav	Miljöbalken	ISO 14001- standarden
Syfte	Kontrollera att miljöbalkens krav är uppfyllda.	Kontrollera att standardens krav är uppfyllda.
Verktyg	Granskning av miljörapporter och kontrollrapporter, inspektioner och systemtillsyn	Granskning av miljörapporter och kontrollrapporter, revisionstillfället
Önskad påverkan på miljöarbetet	Förebyggande miljöarbete	Ständig förbättring av miljöprestandan
Sanktionsmöjligheter	Polis- eller åklagaranmälan	Avvikelse, dra in certifikatet

Systemtillsyn och revision av ett miljöledningssystem är i teorin mycket lika. Systemtillsyn är det man tar till på tillsynsmyndigheten när ett företags egenkontroll inte fungerar, det vill säga det är den mest grundliga tillsynen man utför. Egenkontrollen är mycket likt ett miljöledningssystem men saknar de detaljerade kraven som ISO 14001-standarderna har, men syftet är det samma eftersom båda strävar efter att vara ett verktyg som ska möjliggöra ett förbättrat miljöarbete hos företaget.

4.2 Revision i praktiken, ur revisorernas perspektiv

De tre miljörevisorer som har intervjuats följer i grunden samma mönster när de utför sina miljörevisioner. Syftet med revisionerna är att kontrollera att standardkraven följs. Enligt revisor AA *”omfattar certifieringsrevisionen alla krav i standarden och har ofta lite längre tid anslagen till den, vid uppföljningsrevisionen tar vi ett urval på lite kortare tid och då täcker vi alltså inte hela standarden”*.

Revisionerna börjar med att revisorn får uppdraget av sitt certifieringsorgan. Därefter, förklarade revisor AB, utförs ett förberedande arbete där revisorn informerar sig om vad det är för företag, om det tidigare haft många avvikelser och vad som utförts under tidigare miljörevisioner. Ett förslag på revisionsprogram skickas till företaget som ska revideras och revisionsprogrammet omarbetas tillsammans med företaget om behov finns. Det är dock revisorn som slutgiltigt godkänner revisionsprogrammet. Om ett företag inte har någon bra förklaring till varför man till exempel vill utesluta en viss avdelning i revisionen ser revisorerna det som en anledning till att kontrollera just detta så att företaget inte försöker gömma undan några brister.

Väl på plats på företaget börjar revisionen med att revisorn har ett inledande möte med representanter från företaget. På mötet går man bland annat igenom eventuella avvikelser från förra revisionen. Revisor AB beskriver det så här *”i avvikelshanteringen går man igenom samtliga avvikelser, dom ska vara åtgärdade punkt slut även om det så tar halva dagen”*. Om avvikelserna inte är åtgärdade skrivs en stor avvikelse vilket betyder att de ska åtgärdas omedelbart. Därefter tar intervjuer, dokumentgranskning och rundvandring vid i företaget. Revisor AB förklarar att det är viktigt att man inte bara pratar med VD och miljöansvarig *”utan att man faktiskt pratar med dem som utför jobbet”*. Enligt revisor AC följer man miljöaspekter, miljömål och miljöprogram, kommunikation med myndigheter, internrevision och lagefterlevnad. Vid certifieringsrevisionen och de efterkommande underhållsrevisionerna kontrolleras alltid lagefterlevnaden enligt samtliga revisorer. För att ett företag ska få ett certifikat får det inte finnas några brister gentemot lagen som revisor AA säger *”det är ett minimikrav för att överhuvudtaget få ett certifikat, då får det inte finnas några sådana brister”*.

Innan det avslutande mötet skriver revisorerna sin rapport där de sammanställer avvikelser och förbättringsförslag. Förbättringsförslag är när revisorn ser något som inte strider mot standardkraven men som skulle kunna göras bättre. På det avslutande mötet presenteras avvikelserna och förbättringsförslagen för ledning och andra representanter från företaget. Underhållsrevisionerna utförs en eller två gånger per år beroende på företagets storlek och på hur miljöarbetet hanteras. Mest förekommande är två gånger per år eller var nionde månad.

4.3 Tillsyn i praktiken, ur tillsynspersonernas perspektiv

Alla tre tillsynspersonerna säger att de använder olika tillvägagångssätt vid olika tillsynsbesök. Men att det i stort ser ut så att de börjar med ett möte, med den som är miljöansvarig på företaget, där de går igenom de punkter de vill ta upp med företaget. Sedan tittar tillsynspersonerna ute i verksamheten och även på journalföring och rutiner samt åtgärder företaget vidtagit sedan senaste tillsynsbesöket. Tillsynsbesöket kan också vara i anknytning med en periodisk besiktning av företaget. Då är tillsynspersonen med när besiktningsförrättaren går igenom med företagets representant vad som kommit fram under besiktningen. Efter tillsynsbesöket avslutats skriver tillsynspersonen en inspektionsrapport hemma på tillsynsmyndigheten som skickas till företaget.

Det kan också vara frågan om systemtillsyn men det är enligt tillsynsperson CA *”inget ordinarie arbetssätt utan det ligger lite på försöksstadiet”*. Då är det två tillsynspersoner som åker ut på tillsynsbesök. Vid systemtillsynsbesöket går man så till väga att man börjar med att ta kontakt med företaget och informera om tillsynsbesöket så att företaget har tid att förbereda sig. Systemtillsynsbesöket inleds med ett möte på företaget med företagets miljöansvariga och ledningen då man som tillsynsperson CB säger *”tittar på deras system hur de har lagt upp sitt miljöarbete”* genom att gå igenom rutiner som till exempel ansvarsfördelning. Tillsynsperson CA beskriver systemtillsynsbesöket så här: *”Man går igenom företagets rutiner, skrivna rutiner för att uppfylla egenkontrollförfordningen till exempel. Och om företaget lever upp till tillståndsbesluten och de villkor som finns. Att det finns klara papper på hur dom ska jobba med dom här frågorna, när det händer någonting vilka åtgärder som ska vidtas, delegationsförfordningar, ansvarsförfordningar. Det är i princip lite som en revision för miljöledningssystem det är samma typ av tillsyn, systemtillsyn som vi kallar det”*. Det följer tillsynspersonerna sedan upp med intervjuer *”för att se om det fungerar i praktiken”* som tillsynsperson CA uttrycker det. Tillsynsbesöket avslutas sedan med ett sammanfattande möte tillsammans med samma personer som var med på det inledande mötet.

Ett vanligt tillsynsbesök kan enligt tillsynsperson CA vara en blandning av detaljtillsyn och systemtillsyn eftersom de både tittar på delar i systemet och även på detaljer genom stickprov. Ingen av tillsynspersonerna har något speciellt tillvägagångssätt när de utför tillsyn på miljöcertifierade verksamheter. Eller som tillsynsperson CC uttrycker det *”men det är inte så att jag tänker: de är certifierade då ska jag göra så här, är de inte certifierade så gör jag så här”*. Tillsynsperson CB däremot säger att *”när jag förbereder mig för tillsynsbesök, så visst där kommer det in lite grand. Är de certifierade kan det hjälpa till att det går lite snabbare ute på besöket eftersom då borde de ha ett system som är upplagt på ett bra sätt i pärmar eller på dator. Så visst det har man lite grand i bakhuvudet”*. Tillsynsperson CB är den av tillsynspersonerna som ser ut att ha mest erfarenhet av miljöledningssystem då CB har tillsammans med ett antal företag genomgått en utbildning om förenklade miljöledningssystem under ett tiotal tillfällen. Tillsynsperson CC har läst om miljöledningssystem som del i en kurs och tillsynsperson CA har ingen utbildning i miljöledningssystem. I miljörapporten som skickas in årligen till tillsynsmyndigheten kan företagen fylla i om de är miljöcertifierade eller ej. De kan på så sätt hänvisa till sitt miljöledningssystem i miljörapporteringen.

Hur ofta tillsynsbesöken utförs är beroende på verksamhetens omfattning och behov av tillsyn. En stor verksamhet besöks tre till fyra gånger per år och mindre verksamheter varannat år. Det finns också verksamheter som har rutiner så att tillsynspersonen medverkar på möten där varannan månad. Men att tillsynspersonerna har den målsättningen att de *”på något sätt ska besöka”* de företag som de ansvarar för tillsynen på en gång per år säger tillsynsperson CB. Vissa mindre företag med liten miljöpåverkan besöker tillsynsperson CC

endast i samband med den periodiska besiktningen. Periodisk besiktning utförs från vartannat år till var tredje år enligt tillsynsperson CB. Tillsynsbesök förekommer också när det har skett ett utsläpp, olycka eller något liknande. Utöver tillsynsbesöken har tillsynsmyndigheten kontakter med företagen via brev, telefon och e-post.

4.4 Revision i praktiken, ur de miljöansvariga personerna perspektiv

Revisionen utförs i stort sett på samma vis hos studiens tre företag. Två av de miljöansvariga berättar att de skickar dokumentation till revisorn innan revisionen. Revisionen börjar med att företaget får ett revisionsprogram som de anpassar gemensamt med revisorn. Det kan vara att det tidsmässigt är mer fördelaktigt för revisorn att lägga om platsbesöken efter en annan turordning eller att företaget vill lägga till något till revisionen. När revisionen börjar på företaget har man ett inledande möte där ledningen sitter med. På två av företagen framkommer det under intervjuerna att avvikelser från föregående revision alltid följs upp. Sedan tar dokumentstudier vid då man kontrollerar olika rutiner till exempel för mätningar. Revisionen innefattar också intervjuer och rundvandring där revisorn tittar på verksamheten. Revisionen avslutas med ett möte där revisorn, som miljöansvarig BA säger, ”*presenterar avvikelser och allmänna intryck*”. Revisionerna utförs olika ofta på de tre företagen två av dem har revision två gånger per år och det tredje företaget har revision en gång om året. Revisionerna har i stort samma grundmönster vid varje revisionstillfälle men revisorerna siktar in sig på olika områden vid de olika revisionstillfällena. En del som kontrolleras vid varje revisionstillfälle hos de tre företagen är lagefterlevnaden. De tre miljöansvariga personerna har samma erfarenhet i samband med implementeringen av miljöledningssystemet att man då fick en mycket större kunskap om vilken lagstiftning och krav som berörde företaget. Vidare har de samma uppfattning att det är en stor del tidsmässigt av miljöarbetet som går till området som rör lagefterlevnaden.

4.5 Tillsyn i praktiken, ur de miljöansvariga personerna perspektiv

Miljöansvarig person BB svarar att tillsynsmyndighetens granskning av deras miljörapport är en del i tillsynen. Miljöansvarig BA beskriver också att man har samråd som är kopplade till tillsynsbesöken med tillsynsmyndigheten på verksamheten och att man då även ”*går ut och tittar på verksamheten*” dock inte vid varje tillsynstillfälle. Samrådsmötena hålls på företag A cirka tre gånger per år och den periodiska besiktningen är uppdelad till två tillfällen per år då man vid ena tillfället mäter utsläpp till luft och vid det andra tillfället mäter utsläpp till vatten. De andra företagen har inga samrådsmöten med tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten har också närvarit vid periodiska besiktningar. På företag A hade man deltagit i ett projekt som två tillsynsmyndigheter drev med fokus på egenkontrollen då de hade ”*ett mer djupare tillsynsbesök där man verkligen granskade många saker i detalj*”. På företag B har man periodisk besiktning var tredje år och då ska tillsynspersonen närvara enligt företagets egenkontrollprogram. På företag C har man besök av tillsynspersonen varje år men det framgår inte i intervju svaren om det är i samband med periodisk besiktning eller om det är någon annan form av tillsynsbesök.

4.6 Vad underhållsrevision och operativ tillsyn tillför varandra redan idag

Gemensamt för intervju personerna är att man tycker att företag med certifierade miljöledningssystem i allmänhet har bättre ordning och reda i organisationen än ett företag som inte är miljöcertifierat. Man tycker också att miljöcertifierade företag har bättre kontroll på lagar och förordningar som berör företaget. Så långt positiva omdömen om miljöcertifierade företag men intervju personerna är också överens om att en certifiering inte är

någon garanti för att man följer lagen med de poängterar att förutsättningarna finns. Man menar att förutsättningarna är större för ett miljöcertifierat företag än för ett som inte är certifierat eftersom miljöledningssystemet ger en struktur i organisationen som underlättar miljöarbetet. Men man menar också att det finns företag som sköter sitt miljöarbete mycket bra utan att vara miljöcertifierade.

Lagefterlevnaden anser revisorerna och det miljöansvariga personerna är klart bättre på miljöcertifierade företag eftersom företagen inför en certifieringsrevision måste gå igenom vilka lagar och förordningar som gäller dem därefter kontrolleras företagets laglista och utvärdering av lagefterlevnaden vid varje revision. Tillsynspersonerna däremot ser inte en lika tydlig skillnad men de ser en nivåskillnad till det bättre. Tillsynsperson CC anser att *”alla gör misstag, det finns ingen som inte gör misstag”* men att miljöcertifierade företag kanske ligger på en högre nivå.

Både tillsynspersonerna och de miljöansvariga på företagen anser att man har en bättre förståelse i kommunikationen med varandra därför att man talar samma språk. Från företagen sida så känner man sig hemma i terminologin och tillsynspersonerna tycker att företagen förstår vad de pratar om.

Tillsynen tillför idag revisionen möjligheten att använda sig av tillsynsmyndighetens dokumentation gällande företag som ska revideras både innan och vid revision. Den dokumentation miljörevisorerna tittar på är till exempel tillstånd och villkor samt att företaget lever upp till dessa. Man tittar också på avvikelser vid tillsynen att de följs upp i företagets program, protokoll och att ledningen är medveten om detta samt att det hanteras på rätt sätt.

4.7 Förutsättningar och möjligheter för en ökad praktisk samverkan mellan operativ tillsyn och underhållsrevision

Den samverkan som finns idag är enbart från revisorerna sida då man utnyttjar möjligheten att titta på företagets kommunikation med tillsynsmyndigheten. Man tittar på miljörapporter, tillstånd och avvikelser som kommit fram vid tillsynen. Tillsynsmyndigheten däremot har inte rätt att kräva att få se i revisionsrapporter då det är upp till företagets goda vilja att visa dem. Det kom dock fram under intervjuerna att två av tillsynspersonerna inte hade frågat rakt ut om de får se revisionsrapporten. Den tredje tillsynspersonen hade frågat och även fått se den. Tillsynspersonerna ser en möjlighet till att undvika dubbelarbete om de skulle ha tillgång till revisionsrapporterna. Revisorerna ser dock en fara här att det öppna klimatet som råder mellan revisor och det certifierade företaget kan försvinna om företaget skulle tvingas att visa sina revisionsrapporter. Men revisorerna anser också att tillsynsmyndigheten skulle ha nytta av att se revisionsrapporterna. Men att det måste ske på företagets villkor alltså att det fortsättningsvis ska vara som det är idag att revisorerna har sekretess och att det är upp till företaget att visa sina revisionsrapporter för tillsynsmyndigheten. De miljöansvariga såg inget problem i att visa revisionsrapporterna för tillsynspersonerna. På BB:s företag hade man planer på att samköra periodisk besiktning och underhållsrevision samt att bjuda in tillsynspersonen till detta.

Ett samarbete mellan tillsynsmyndigheten och certifieringsorganen ser samtliga positivt på men att det ska vara på en övergripande nivå och inte så att de ska utföra varandras arbete. Det som skulle vara ett önskvärt samarbete är att certifieringsorgan och tillsynsmyndigheter skulle få möjligheter att informera sig om varandras arbetsätt. Tillsynsperson CC kommer

med ett förslag att certifieringsorganens branschorganisation SWETIC skulle kunna ordna seminarier eller något liknande för att nå ett övergripande samarbete.

Under intervjuerna har bra idéer kommit fram för att förbättra utbytet mellan tillsyn och revision. Tillsynsperson CB ansåg att det i inspektörsutbildningen fanns ett behov av utbildning också i miljöledningssystem eftersom de genom ökad kunskap om vad en certifiering innebär skulle kunna ”dra nytta av det på fler sätt”. Företag A använder tillsynsmyndighetens miljömål när de bedömer sina miljöaspekter för att ligga i linje med de regionala miljömålen.

4.8 Finns det skäl till att miljöcertifierade företag ska få lättnader i tillsynen?

Tillsynspersonerna anser att om man ska få någon form av lättnader är det upp till företaget hur det sköter sig inte på grund av att det finns en miljöcertifiering, dock anser de att det möjligen skulle finnas skäl till lättnader om de fick möjligheten att se revisionsrapporterna. Redan idag så ger man lättnader genom mindre täta tillsynsbesök hos företag som sköter sitt miljöarbete på ett tillfredställande sätt. Miljöansvarig BB och BC samt de tre revisorerna anser att det skulle vara bra med lättnader, i form av lägre avgifter, i tillsynen för miljöcertifierade företag eftersom tillsynen blir enklare att utföra där. Lättnaderna skulle också fungera som en morot vilket skulle kunna locka fler företag att certifiera sig. Miljöansvarig BA ser miljöledningssystemet mer som ett internt verktyg för att leva upp till myndighetskraven och att det inte är en garanti för att man uppfyller alla krav. Samt att det är upp till myndigheten att bestämma men att det skulle vara välkommet med en sänkning i tillsynsavgiften. Miljöansvarig BA anser också att tillsynsmyndigheten lägger ner mycket jobb som rör företaget som till exempel tillståndsutredningar vilket tar mycket tid i anspråk även om de är miljöcertifierade. Revisor AA anser att eftersom det borde bli lättare för tillsynspersonerna att genomföra sin tillsyn på ett sådant väl fungerande företag som ett miljöcertifierat företag är, borde det finnas skäl till lättnader men att det också finns en svårighet för tillsynsmyndigheten i att andra företag som också sköter sig men inte är certifierade då inte skulle få lättnader.

5 Avslutande diskussion

Vilket framkommer i resultatdelen, är de teoretiska förutsättningarna för att den operativa tillsynen och underhållsrevisionen ska kunna samverka stora, eftersom skillnaderna mellan dem är få och små. Det som skiljer är att tillsynen och revisionen inte har samma grundkrav och syfte, då tillsynen ska kontrollera om företaget följer miljöbalkens krav, och revisionen ska kontrollera om företaget följer standardens krav. Detta kan tyckas vara en stor skillnad då tillsynen kontrollerar att lagstiftningen följs, och revisionen kontrollerar att ett frivilligt åtagande följs. Skillnaden är dock liten då ett av standardkraven är att det certifierade företaget ska följa relevant miljölagstiftning och övriga krav företaget berörs av. Vidare använder man sig i stort av samma verktyg vid tillsyn respektive revision, tillsynsmyndighetens representant har dock inte rätt att kräva att få tillgång till revisionsrapporterna, vilket kan resultera i att dubbelarbete utförs. Detta kan dock undvikas till viss del genom att när revisionen planeras, har revisorn möjlighet att informera sig om vilka områden tillsynen har kontrollerat tidigare. Det finns dock inget som hindrar att tillsynspersonen ber om att få titta på revisionsrapporterna. Om företaget är villigt att visa upp sina revisionsrapporter kan revisionen medverka till att tillsynen kan utföras mer effektivt, då man på så sätt undviker dubbelarbete och istället kan bredda tillsynen. Vad gäller önskad påverkan på företagets miljöarbete, strävar tillsyn och revisionen åt samma håll, eftersom ett förbättrat miljöarbete och en förbättrad miljöprestanda i grunden är samma sak. Sanktionsmöjligheterna skiljer sig åt men det kanske snarare är ett komplement än ett hinder. Man kan sammanfattningsvis beskriva tillsynen och revisionen som två parallella kontrollsystem som utför liknande kontroller vilka bör kunna samordnas i praktiken.

Denna studie visar även att det finns förutsättningar i praktiken för att den operativa tillsynen och underhållsrevisionen ska kunna samverka. Dock innehåller studien endast ett litet urval av studieobjekt därför kan dessa inte anses vara representativa för miljöcertifierade företag i allmänhet.

RRV kom i sin granskning fram till att revisorerna kontrollerar olika saker beroende på utbildning och yrkesbakgrund (RRV, 2001). Detta kan ge en ojämn revisionskvalitet men det ger också revisionen en större bredd. Revisorerna i denna studie utför i praktiken revisionen på samma sätt och enligt så som det är teoretiskt beskrivet. Tillsynen utförs däremot på många olika sätt, då tillsynspersonerna inte har någon speciell metod för tillsynen. Däremot har man samma metod då man utför systemtillsyn. Systemtillsynen skiljer sig dock åt mellan olika tillsynsmyndigheter (Naturvårdsverket, 2004). Olika tillsynsmetoder behöver inte vara något negativt i sig utan kan ge tillsynen en större bredd. De miljöansvariga personernas bild av tillsynen är dock inte lika tydlig som den de ger av revisionen. Revisionen ger de miljöansvariga personerna en mycket tydlig bild av vid intervjuerna. Naturvårdsverket anser i sin rapport *Metoder i kommunal och regional tillsyn* att det finns ett behov av att likrikta tillsynsmetoderna för att bedömningarna av verksamheterna och deras brister ska bli mer lika (Naturvårdsverket, 2004). Tillsynsmyndigheterna skulle genom ett samarbete med certifieringsorganen kunna lära sig av revisorernas arbetssätt och på så sätt kunna likrikta tillsynsmetoderna.

En av förutsättningarna för att miljöcertifierade företag ska få lättnader i tillsynen är att lagefterlevnaden ökar hos miljöcertifierade företag vilket har framkommit i flera internationella studier (Ammenbergs, 2003; Dasgupta m.fl., 1999; Kwon m.fl., 2002 och Wilson och William, 1998). Detta stämmer överens med resultaten i denna studie då revisorer

och miljöansvariga personer menar att i och med miljöcertifieringen, ökar företagets kunskaper om lagar och förordningar som berör företaget. Dessutom kontrolleras laglistan och lagefterlevnaden vid varje revision av miljöledningssystemet. I USA har EPA sedan 1998 använt sig med gott resultat av miljöledningssystem i tillsynsarbetet för att få ordning på företag som inte sköter sitt miljöarbete. Man har dock inte använt sig av tredjeparts revisioner (Grosskopf och Mutnan, 2002; Wilson och William, 1998). Tredjeparts revisioner bör ytterligare stärka kvalitén på miljöledningssystemet.

Miljöbalkscommiténs utredning visade på att kontakterna med tillsynsmyndigheten tenderar att öka när ett företag miljöcertifierar sig och då ökar även tillsynsmyndighetens arbetsbörda. Detta verkar dock vara ett övergående fenomen vart efter företagets miljöledningssystem blir mer moget (SOU 2002:50, 2002). Resultaten i denna studie visar på att kontakterna med tillsynsmyndigheten ökar vid en miljöcertifiering, men tillsynspersonerna och de miljöansvariga personerna vittnar också om att miljömedvetenheten ökar hos företaget i och med miljöcertifieringen. I och med den ökade miljömedvetenheten som uppstår i certifieringsprocessen upptäcker man på företaget vilka brister som finns i miljöarbetet. Dessutom blir kommunikationen lättare mellan de certifierade företagen och tillsynsmyndigheten eftersom man i större utsträckning pratar samma språk. Vidare bör det vara en fördel med de ökade kontakterna då tillsynsmyndigheten bör få en god överblick av företagets miljöarbete.

Det har från företagen och certifieringsorganens sida sedan flera år tillbaka funnits förhoppningar om att en certifiering skulle ge lättnader i tillsynen. Studiens resultat visar dock att samtliga intervjupersoner anser att det inte är någon garanti för att företaget följer miljölagstiftningen men att förutsättningarna finns för det. Detta talar för att en miljöcertifiering inte automatiskt ska ge lättnader i tillsynen utan att tillsynsmyndigheten bör göra en bedömning av företaget hur det sköter miljöarbetet, därefter kan det bli fråga om lättnader i tillsynen. Redan i dag får de företag, miljöcertifierade likväl som icke miljöcertifierade, lättnader i tillsynen om det visar sig på tillsynsmyndighetens inspektioner att de sköter sitt miljöarbete bra. Lättnaderna i tillsynen består av mindre täta tillsynsbesök. Lättnader i form av lägre tillsynsavgift förekommer ej men det finns skäl för det anser de tre revisorerna och miljöansvarig BB och BC eftersom tillsynen bör vara lättare att utföra på ett miljöcertifierat företag. De anser också att en lägre tillsynsavgift skulle tjäna som en morot för att få fler företag att miljöcertifiera sig. Ett problem som miljöansvarig BA ser är att även om företaget är miljöcertifierat så tar det tid i anspråk på tillsynsmyndigheten med till exempel tillståndsutredningar. Detta kan försvåra för tillsynsmyndigheten då de skulle få lägre intäkter och på så sätt mindre resurser genom att sänka tillsynsavgifterna.

Grosskopf och Mutnan beskriver i sin artikel att det fortfarande finns en viss tveksamhet till miljöledningssystemen hos medarbetarna på EPA som enligt dem beror på missförstånd, samt kunskaps- och erfarenhetsbrist av miljöledningssystem (Grosskopf och Mutnan, 2002). Det finns en liknade tveksamhet till miljöledningssystem hos studiens tillsynspersoner, men de ser även att det finns möjligheter för dem att använda sig av miljöledningssystemet vid tillsynen. För att göra detta önskar de en större öppenhet från företagets sida att visa upp revisionsrapporterna för dem. Av de tre tillsynspersonerna hade dock endast en frågat om att få se revisionsrapporten, vilket han då också fick. Det var heller ingen av de miljöansvariga personerna som såg något hinder till att visa upp revisionsrapporterna, snarare var det så att ett företag hade planer på att samköra revisionen och tillsynen genom att bjuda in tillsynspersonen till revisionstillfället. Det framkom även under intervjuerna med tillsynspersonerna att de anser att det finns ett behov av att höja sin egen kompetens vad det

gäller miljöledning. På så sätt skulle de kunna dra nytta av miljöledningssystemet när de utför tillsyn på ett miljöcertifierat företag och det skulle även underlätta deras bedömning av det miljöcertifierade företagens miljöarbete. En ökad kompetens ökar även förutsättningarna för att tillsynspersonernas tveksamhet till miljöledningssystem kan minska och att de kan känna sig säkrare i vad ett miljöledningssystem kvalitetsmässigt står för.

Gunningham och Sinclair visar i sin bok *Leaders & Laggards* att den traditionella tillsynen inte räcker till utan att det måste komma till en utveckling av tillsynen genom till exempel ett komplement av miljöledningssystem och tredjeparts revisioner (Gunningham och Sinclair, 2002). Detta stämmer överens med studiens resultat, vilket visar att det blir bättre ordning och reda samt ökad lagefterlevnad på miljöcertifierade företag. Därför finns det stora förutsättningar för att tillsynsmyndigheten skulle kunna lägga mer resurser genom tätare tillsynsbesök på företag som inte sköter sitt miljöarbete och inte är miljöcertifierade.

Det finns vissa hinder för de föreslagna förändringarna. Resursbristen hos tillsynsmyndigheterna kan försvåra en utveckling, då en kompetenshöjning hos tillsynspersonerna kostar pengar. En samverkan mellan tillsynsmyndigheterna och certifieringsorganen kan också påverkas av resursbrist, eftersom även detta tar resurser i anspråk i en redan ansträngd situation. Vidare kan den allt hårdare marknaden som kräver effektiviseringar hos företagen orsaka en neddragning även på tillsatta resurser inom miljöarbetet, som då skulle riskera medföra en försämring av miljöarbetet.

6 Referenser

- Almgren, R. och Brorson, T., 2003. *Miljörevision*, Green Business AB, Täby.
- Ammenberg, J., 2004. *Miljömanagement*, Studentlitteratur, Lund.
- Ammenberg, J., 2003. Do Standardised Environmental Management System Lead to Reduced Environmental Impacts?, Linköpings Studies in Science and Technology. Dissertation No 851.
- Ammenberg, J., Hjelm, O. och Wik, G., 2002. Auditing External Environmental Auditors – Investigating How ISO 14001 Is Interpreted and Applied in Reality. *Eco-Management and Auditing*, 8:183-192.
- Dasgupta S., Hettige, H. och Wheeler, D., 1999. What Improves Environmental Compliance? Evidence from Mexican Industry. *Journal of Environmental Economics and Management* 39, 39-66.
- Ebbesson, J., 2003. *Miljörätt*, Iustus Förlag AB, Uppsala.
- Grosskopf, J. W. och Mutnan, M., 2002. Use of Environmental Management System in Settlement of Enforcement Actions. *Environmental Progress, Vol.21, No. 3*.
- Gunnungham och Sinclair, 2002. *Leaders & Laggards – Next-Generation Environmental Regulation*, Greenleaf Publishing Limited, Sheffield.
- ISO 14001:1996, *SS-EN ISO 14001 Miljöledningssystem - Kravspecifikation med vägledning för användning*.
- Holme, I. M. och Solvang B. K., 1997. *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund.
- Kvale, S., 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund.
- Kwon, D-M., Seo, M-S. och Seo, Y-C., 2002. A study of compliance with environmental regulations of ISO 14001 certified companies in Korea. *Journal of Environmental Management* 65, 347-353.
- Lantz, A., 1993. *Intervjumetodik – den professionellt genomförda intervjun*, Studentlitteratur, Lund.
- Naturvårdsverket, 1997. *Miljöeffekter av införandet av EMAS – Svenska erfarenheter som resultat av intervjuundersökning, rapport 4843*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 1999. *TillsynsNytt, nummer 2, september 1999*.
- Naturvårdsverket, 2001. *Operativ tillsyn, handbok 2001:4*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2001. *Egenkontroll- en fortlöpande process, handbok 2001:3*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2002. *Förutsättningar för den operativa tillsynen enligt miljöbalken, rapport 5209*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2003. *Svensk miljötillsyn 2002, rapport 5274*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2004. *Metoder i kommunal och regional tillsyn – en inventering, rapport 5363*, Naturvårdsverkets Förlag, Stockholm.
- Riksrevisionsverket, 2001. *SWEDAC:s kontroll av miljöcertifieringsorgan – en granskning, RRV 2001:27*, RRV:s publikationsservice.
- SOU 2002:50, 2002. *Miljöbalken under utveckling – Ett princip betänkande*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm.
- Wilson, C. L. och William, T. L., 1998. The ASARCO – EPA Settlement Agreement: Understanding the Value of a Corporate – Wide EMS for Regulators and Strategists Alike. *Corporate Environmental Strategy, Summer 1998 (Vol. 5, No 4)*.

Referenser från nätet

www.e.lst.se, 050211

www.miljostyrning.se, 050218

7 Bilaga

7.1 Intervjumall Företag

Viken titel har Du?

Hur ser Dina arbetsuppgifter ut?

Vilken utbildning har Du?

Har Du någon utbildning i miljöledningssystem (MLS)?

Hur länge har Du arbetat som?

När miljöcertifierades företaget?

Vilka delar av verksamheten är certifierade (hela eller delar)?

Tillsyn:

Hur går tillsynen till praktiskt som tillsynsmyndigheten utför hos Er?

Hur ofta utförs den?

Genomförs de alltid efter samma mönster?

Vilka anmärkningar/avvikelser förekommer oftast?

Om Du var med innan företaget miljöcertifierades ser Du någon skillnad på tillsynen före och efter certifieringen? (Har antalet anmärkningar/avvikelser minskat? Har tidsåtgången vid tillsynsbesöken minskat?)

Tycker Du att lagefterlevnaden är bättre hos företag med certifierat MLS?

Finns det skillnader i tillsynsbehovet om ett företag har ett certifierat MLS än om det inte finns ett MLS?

Tycker Du att arbetsinsatsen minskar från tillsynsmyndighetens sida när ett företag är miljöcertifierat?

Blir kommunikationen enklare med tillsynspersonen/tillsynsmyndigheten genom MLS?

Vilka möjligheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Vilka svårigheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Anser Du att tillsynen kan tillföra miljöledningssystemet något?

Tycker Du att ett företag med certifierat MLS ska få lättnader i tillsynen?

Vad bör förändras för att företag med certifierat MLS ska få lättnader i tillsynen?

Skulle ett certifierat MLS med stöd av den externa revisionen kunna ersätta tillsynen helt eller delvis?

Vad behöver förändras om tillsynen och MLS ska kunna tillföra varandra något?

Externrevision:

Hur går den externa revisionen till praktiskt?

Hur ofta genomförs den?

Genomförs de alltid efter samma mönster?

Vilka anmärkningar/avvikelser förekommer oftast?

Vid en certifieringsrevision kontrolleras företagets lagefterlevnad, gör man det även vid externrevisioner?

Tycker Du att den externa revisionen kan tillföra tillsynen något?

Tycker Du att tillsynen kan tillföra den externa revisionen något?

Skulle ett samarbete vara önskvärt mellan certifieringsorganen och tillsynsmyndigheten?

Varför?

Är det något Du skulle vilja lägga till innan vi avslutar intervjun?

Vill Du ha en kopia av intervjun när jag har skrivit ut den?

Är det OK om jag återkommer per telefon/mail om det dyker upp några fler frågor?

7.2 Intervjumall Tillsyn

Viken titel har Du?

Hur ser Dina arbetsuppgifter ut?

Vilken utbildning har Du?

Har Du någon utbildning i miljöledningssystem (MLS)?

Hur länge har Du arbetat som

Hur går tillsynen till praktiskt på ett företag?

Hur ofta utförs den?

Genomförs de alltid efter samma mönster?

Vilka anmärkningar/avvikelser förekommer oftast?

Blir det färre anmärkningar på ett företag med MLS än ett företag utan MLS?

Om Du var med innan företaget miljöcertifierades ser Du någon skillnad på tillsynen före och efter certifieringen? (Har antalet anmärkningar/avvikelser minskat? Har tidsåtgången vid tillsynsbesöken minskat?)

Minskar arbetsinsatsen från Er sida när ett företag är miljöcertifierat?

Är lagefterlevnaden bättre hos företag med certifierat MLS?

Finns det skillnader i tillsynsbehovet om ett företag har ett certifierat MLS än om det inte finns ett MLS?

Ser Du några andra skillnader om ett företag har ett certifierat MLS än om det inte finns ett MLS?

Tycker Du att ett företag med certifierat MLS ska få lättnader i tillsynen?

Vad bör förändras för att företag med certifierat MLS ska få lättnader i tillsynen?

Ser Du annorlunda på MLS och tillsyn idag än tidigare?

Tycker Du att tillsynsmyndigheten har en annan inställning på tillsyn och MLS idag jämfört med tidigare?

Anser Du att tillsynen kan tillföra MLS något?

Vilka möjligheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Tycker Du att den externa revisionen kan tillföra tillsynen något?

Tycker Du att tillsynen kan tillföra den externa revisionen något?

Ser Du någon skillnad i kommunikationen mellan Dig och ett miljöcertifierat företag mot ett företag utan certifiering (underlättar eller försvårar)?

Vilka svårigheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Skulle ett certifierat MLS med stöd av den externa revisionen kunna ersätta tillsynen helt eller delvis?

Vad behöver förändras om tillsynen och MLS ska kunna tillföra varandra något?

Skulle ett samarbete vara önskvärt mellan tillsynsmyndigheten och certifieringsorganen?

Är det något Du skulle vilja lägga till innan vi avslutar intervjun?

Vill Du ha en kopia av intervjun när jag har skrivit ut den?

Är det OK om jag återkommer per telefon/mail om det dyker upp några fler frågor?

7.3 Intervjumall Revisor

Viken titel har Du?

Hur ser Dina arbetsuppgifter ut?

Vilken utbildning har Du?

Vilken utbildning i MLS har Du?

Hur länge har Du arbetat som revisor?

Hur går den externa revisionen till praktiskt?

Hur ofta utförs de per företag?

Genomförs de alltid efter samma mönster?

Vilka anmärkningar/avvikelser förekommer oftast?

Vid en certifieringsrevision kontrolleras företagens lagefterlevnad, gör man det även vid externrevisioner?

Anser Du att miljöcertifierade företag har kontroll över miljölagstiftningen som berör dem?

Kan den externa revisionen tillföra tillsynen något?

Finns det skillnader i tillsynsbehovet om ett företag har ett certifierat MLS än om det inte finns ett MLS?

Tycker Du att tillsynen kan tillföra den externa revisionen något?

Vilka möjligheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Vilka svårigheter ser Du att MLS kan ge tillsynen?

Anser Du att tillsynen kan tillföra miljöledningssystemet något?

Skulle ett certifierat MLS med stöd av den externa revisionen kunna ersätta tillsynen helt eller delvis?

Vad behöver förändras om tillsynen och MLS ska kunna tillföra varandra något?

Tycker Du att ett miljöcertifierat företag ska få lättnader i tillsynen från tillsynsmyndigheten?

Vad bör förändras för att företag med certifierat MLS ska få lättnader i tillsynen?

Skulle ett samarbete vara önskvärt mellan certifieringsorganen och tillsynsmyndigheten ?

Är det något Du skulle vilja lägga till innan vi avslutar intervjun?

Vill Du ha en kopia av intervjun när jag har skrivit ut den?

Är det OK om jag återkommer per telefon/mail om det dyker upp några fler frågor?